

Índex

I. Introducció, 11

1. Objectiu de la tesi, 11

1.1. Propòsit, 11

1.2. Motivació, 12

2. Aportacions prèvies, 17

II. Delimitacions conceptuals i metodològiques, 19

1. Marc metodològic, 19

1.1. Marc metodològic bàsic, 19

1.2. Primer ingredient afegit: factors socials que afecten la morfologia, 19

1.2.1. Influència d'altres llengües en contacte amb el català, 19

1.2.2. Impuls des d'àmbits normativitzadors, 20

1.2.3. Presència d'aquest ingredient en la recerca, 21

1.3. Segon ingredient afegit: una certa perspectiva històrica, 22

1.4. Tercer ingredient afegit: traces de l'optimitat, 22

1.5. Fonts, 24

2. Plantejaments teòrics i metodològics, 26

2.1. Les unitats, 26

2.1.1. Els conceptes de morfema, lexema, arrel, mot i forma de citació, 26

2.1.2. Els conceptes d'arrel i radical i els conceptes de base i primitiu, 29

2.1.3. Els conceptes d'afix, prefix, sufix, infix i interfix i el concepte de parasíntesi, 30

2.1.4. La vocal temàtica, 33

2.2. El gènere, 34

2.2.1. Plantejament, 34

2.2.2. Hipòtesis descriptives per al gènere dels substantius, 36

2.2.3. Aplicació de les hipòtesis en aquesta tesi (1): mots masculins i femenins, 37

2.2.4. Aplicació de les hipòtesis en aquesta tesi (2): derivats femenins sense morfema, 40

2.2.5. Derivació pseudoflexiva o pseudoflexió, 41

2.3. El plural, 41

2.4. El règim, 42

- 2.4.1. *Definició*, 42
 - 2.4.2. *Element responsable del règim (1): la direccionalitat*, 44
 - 2.4.3. *Element responsable del règim (2): entre afixos o entre primitiu i derivat*, 44
 - 2.5. Primitius verbals inexistents, 45
 - 2.5.1. *Verbs desconeguts: baules perdudes i interdialectalitat*, 45
 - 2.5.2. *Al·lomorfs de la base, especialment cultes*, 48
 - 2.6. Operativitat de les regles i rendibilitat dels sufixos, 49
 - 3. Expressió de l'acció, 52
 - 3.1. L'acció en el llenguatge, 52
 - 3.2. Els substantius d'acció i efecte, 55
 - 3.2.1. *Definició*, 55
 - 3.2.2. *El terme*, 56
 - 3.3. Obtenció dels substantius d'acció i efecte, 56
 - 3.3.1. *Procés gramatical*, 56
 - 3.3.2. *Regles de formació de substantius d'acció i efecte*, 57
 - 3.3.3. *Una regla o diverses regles?*, 58
 - 3.3.4. *Procés lèxic o sintàctic?*, 60
 - 3.3.5. *Substantius que expressen una acció no relacionats amb verbs*, 64
 - 3.4. Distinció entre *acció* i *efecte*, 66
 - 3.4.1. *Una classe o dues classes de mots?*, 66
 - 3.4.2. *Obtenció del significat 'efecte': translació semàntica*, 72
 - 3.4.3. *Obtenció d'altres significats per translació semàntica*, 73
 - 3.4.4. *Recapitulació*, 76
 - 3.5. Matisos respecte a l'acció, 77
 - 3.6. Concurrències verbonominals, 86
 - 3.6.1. *Definició*, 86
 - 3.6.2. *Diferències en l'ús*, 86
 - 3.6.3. *Diferències semàntiques*, 87
 - 3.6.4. *Tractament lexicogràfic*, 88
 - 4. Representació dels afixos, 91
- III. Sufixació, 93**
- 1. Nominalització per sufixació, 93
 - 1.1. Sufixació per a obtenir substantius d'acció i efecte, 93
 - 1.2. Sufixos nominalitzadors de verbs, 93
 - 1.3. Terminacions que no considerem sufixos, 95
 - 1.4. Limitacions en la sufixació, 96
 - 2. El sufix *-ment*, 97
 - 2.1. Aproximació, 97

- 2.2. Morfologia del sufix, 97
- 2.3. Morfologia de la base, 98
 - 2.3.1. *Forma de la base*, 98
 - 2.3.2. *Variacions en la vocal temàtica*, 98
- 2.4. Semàntica, 104
- 2.5. Ús, 105
 - 2.5.1. *Rendibilitat*, 105
 - 2.5.2. *Restriccions*, 107
 - 2.5.3. *Règim*, 108
 - 2.5.4. *Blocatge*, 113
- 2.6. La variant femenina augmentativa, 114
- 3. El sufix *-ció(n)* (i la variant *-ió(n)*), 117
 - 3.1. Aproximació, 117
 - 3.2. Morfologia del sufix, 118
 - 3.2.1. *Forma del sufix*, 118
 - 3.2.2. *La variant -ió(n)*, 119
 - 3.2.3. *Una única forma?*, 125
 - 3.3. Morfologia de la base, 127
 - 3.3.1. *Forma de la base*, 127
 - 3.3.2. *Alteracions de la vocal temàtica*, 127
 - 3.3.3. *Base culta (o al·lomorfa de l'arrel)*, 129
 - 3.4. Semàntica, 132
 - 3.4.1. *Oposició amb -ment*, 132
 - 3.4.2. *Supleció de -ment per blocatge homonímic*, 135
 - 3.5. Ús, 137
 - 3.5.1. *Règim*, 137
 - 3.5.2. *Influx de l'espanyol*, 145
- 4. El sufix *-ó(n)/-or*, 145
 - 4.1. Aproximació, 145
 - 4.2. Morfologia del sufix, 150
 - 4.2.1. *Confluència històrica*, 150
 - 4.2.2. *Pronúncia de la bategant final*, 151
 - 4.2.3. *Gènere dels derivats*, 152
 - 4.3. Morfologia de la base, 152
 - 4.3.1. *Forma de la base*, 152
 - 4.3.2. *Relació amb verbs no primitius*, 153
 - 4.3.3. *Sufix augmentatiu -iss*, 154
 - 4.4. Semàntica, 154
 - 4.5. Ús, 156
 - 4.6. El sufix *-ó(n)* en construccions adverbials, 156

5. El sufix *-atg*, 160

5.1. Aproximació, 160

5.2. Morfologia del sufix, 162

5.2.1. *La vocal final -e, epèntesi*, 162

5.2.2. *Natura de la a- inicial i de l'infix -ss-*, 163

5.3. Morfologia de la base, 164

5.3.1. *Forma de la base*, 164

5.3.2. *Irregularitats*, 165

5.4. Semàntica, 165

5.4.1. *Ús específic per a indicar 'operació tècnica'*, 165

5.4.2. *L'expressió d'accions que no són operacions tècniques*, 166

5.4.3. *L'expressió de la 'tècnica'*, 166

5.5. Ús, 167

5.5.1. *Rendibilitat*, 167

5.5.2. *Formes exigides per semàntica (per sobre de les regides per morfologia) i abús*, 168

5.5.3. *Els derviat amb -atg, gal·licismes per excel·lència*, 171

5.5.4. *Camps semàntics*, 174

5.5.5. *Traducció de la terminació anglesa -'ing*, 176

6. El sufix *-ur+F*, 179

6.1. Aproximació, 179

6.2. Morfologia del sufix, 180

6.3. Morfologia de la base, 180

6.3.1. *La forma de participi de passat del verb com a base*, 180

6.3.2. *Base culta*, 185

6.3.3. *Base sense vocal temàtica*, 185

6.3.4. *Relació amb -or adjectivador*, 186

6.4. Semàntica, 186

6.4.1. *Significat bàsic d'efecte*, 186

6.4.2. *Especialitzacions semàntiques*, 188

6.5. Ús, 189

6.5.1. *Rendibilitat*, 189

6.5.2. *Vitalitat i comparació amb l'espanyol*, 190

6.5.3. *Influx d'altres llengües*, 191

6.5.4. *Verbs de segona generació*, 191

7. El sufix *-iss(+F)*, 192

7.1. Aproximació, 192

7.2. Morfologia del sufix, 194

7.2.1. *Forma del sufix*, 194

7.2.2. *Altres possibilitats*, 195

- 7.3. Morfologia de la base, 196
- 7.4. El gènere del derivat, 197
- 7.5. Semàntica i ús, 197
- 8. El sufix *-all*, 198
 - 8.1. Aproximació, semàntica i ús, 198
 - 8.2. Morfologia del sufix i de la base, 201
- 9. El sufix *-er*+F₁, 202
 - 9.1. Aproximació i semàntica, 202
 - 9.2. Morfologia del sufix i morfologia de la base, 206
 - 9.3. Ús, 207
- 10. Els sufix *-er*+F₂, 208
 - 10.1. Aproximació, 208
 - 10.2. Morfologia del sufix i morfologia de la base, 209
 - 10.3. Semàntica, 209
- 11. El sufix *-im*, 210
 - 11.1. Aproximació i ús, 210
 - 11.2. Morfologia del sufix i morfologia de la base, 211
 - 11.3. Semàntica, 212
- 12. Els sufixos *-it* i *-et* (aplicats a verbs que expressen sorolls), 212
 - 12.1. Aproximació i semàntica, 212
 - 12.2. Morfologia del sufix, 214
 - 12.2.1. Forma del sufix, 214
 - 12.2.2. Velarització de la consonant dental en parlars septentrionals, 214
 - 12.2.3. Possible confusió amb l'habilitació del participi de passat, 214
 - 12.2.4. Discussió sobre l'ús epentètic, 215
 - 12.3. Morfologia de la base, 215
 - 12.4. Ús, 215
- 13. Suffixos incorporats de l'espanyol, 217
 - 13.1. El sufix *-on*, 217
 - 13.2. El sufix *-az*, 217
- 14. El sufix *-'ing*, 219
 - 14.1. Origen i ús, 219
 - 14.2. Per a indicar 'esport d'aventura', 220

IV. Conversió, 221

- 1. Delimitació, 221
 - 1.1. Aproximació al concepte, 221
 - 1.2. Definició, 225
 - 1.3. Tipologia de mots, 226

- 1.4. Distinció entre *habilitació* i *conversió*, 227
- 2. Propostes explicatives anteriors, 229
 - 2.1. Introducció, 229
 - 2.2. El model derivacional, 230
 - 2.2.1. *Base teòrica*, 230
 - 2.2.2. *Pompeu Fabra (1912)*, 230
 - 2.2.3. *Jeroni Marvà (1932)*, 231
 - 2.2.4. *Pompeu Fabra (1956)*, 232
 - 2.2.5. *Antoni M. Badia i Margarit (1962)*, 233
 - 2.2.6. *Francesc de Borja Moll (1968)*, 234
 - 2.2.7. *Autors posteriors a 1980 (Lluís Marquet, Carles Riera i Josep Ruaix)*, 234
 - 2.2.8. *Valoració del model derivacional*, 235
 - 2.3. El model conversional, 238
 - 2.3.1. *Base teòrica*, 238
 - 2.3.2. *Joan Mascaró (1986)*, 238
 - 2.3.3. *M. Teresa Cabré i Castellví (1986-1994)*, 239
 - 2.3.4. *Valoració del model conversional*, 241
 - 2.4. El model transformacional, 243
 - 2.4.1. *Base teòrica*, 243
 - 2.4.2. *Noam Chomsky (1970)*, 243
 - 2.4.3. *Sanda Reinheimer-Ripeanu (1974)*, 244
 - 2.4.4. *Valoració del model transformacional*, 246
 - 2.5. El model herencial, 246
- 3. Anàlisi, 247
 - 3.1. Proposta descriptiva, 247
 - 3.2. La conversió per categorització, 248
 - 3.2.1. *Descripció*, 248
 - 3.2.2. *Exemplificació*, 250
 - 3.3. La conversió per recategorització, 253
 - 3.3.1. *Descripció general*, 253
 - 3.3.2. *Casos de preposició soldada*, 254
 - 3.3.3. *Adjectius relacionats amb verbs*, 257
 - 3.4. Comentaris addicionals, 257
 - 3.4.1. *Sobre la necessitat de dues explicacions*, 257
 - 3.4.2. *Sobre formes femenines i masculines*, 260
 - 3.4.3. *Sobre formes femenines i adjectivals*, 263
 - 3.4.4. *Sobre la conjugació*, 264
 - 3.4.5. *Sobre la informació històrica*, 264
 - 3.4.6. *Conversió per categorització que genera lexemes binespecificats*, 265
 - 3.4.7. *Sobre la reconstrucció del lexicó*, 266

- 3.4.8. *Sobre la rendibilitat o usabilitat*, 267
 - 3.4.9. *Sobre variacions dialectals*, 268
 - 3.4.10. *Marques suprasegmentals*, 269
 - 3.4.11. *Limitacions sintàctiques*, 270
 - 3.5. *Modificacions morfofonològiques i al·lomorfies*, 270
 - 3.5.1. *Reparacions per a sil·labificar*, 270
 - 3.5.2. *Processos en posició final (ensordiments, caigudes, etc.)*, 274
 - 3.5.3. *Al·lofonies en vocals tòniques*, 276
 - 3.5.4. *Al·lofonies en vocals àtones de compostos cultes*, 277
 - 3.5.5. *Al·lomorfia culta*, 278
 - 3.5.6. *Arrels sigmàtiques*, 280
 - 3.5.7. *Alternança r/st*, 282
 - 3.5.8. *Altres al·lomorfies*, 283
 - 3.6. *Verbs de segona generació*, 284
 - 3.6.1. *Descripció*, 284
 - 3.6.2. *Motius d'aparició dels verbs de segona generació*, 285
 - 3.6.3. *Llista de casos*, 287
 - 3.6.4. *Qüestions normatives*, 292
 - 3.6.5. *La reconstrucció*, 297
 - 4. *Afegiment d'afixos*, 297
 - 4.1. *Comentaris previs*, 297
 - 4.2. *El sufix -eig*, 299
 - 4.3. *El sufix -eg*, 300
 - 4.4. *El sufix -ol en onomatopeies*, 303
 - 4.5. *Prefixos*, 304
 - 4.5.1. *Descripció general*, 304
 - 4.5.2. *Prefixos cultes*, 305
 - 4.5.3. *Prefixos patrimonials forts*, 308
 - 4.5.4. *Alguns prefixos febles patrimonials*, 309
 - 4.5.5. *El prefix a-*, 310
 - 5. *Límits de la conversió per categorització*, 311
- V. Habilitació gramatical**, 317
- 1. *Delimitació*, 317
 - 1.1. *Definició*, 317
 - 1.2. *L'habilitació gramatical en el camp dels substantius d'acció i efecte*, 319
 - 1.2.1. *Tipus*, 319
 - 1.2.2. *Motius semanticogramaticals*, 319
 - 2. *Habilitació de l'infinitiu*, 321

- 2.1. Aproximació, 321
- 2.2. Procés d'obtenció, 323
- 2.3. Vitalitat, 327
- 2.4. Marcatge fonològic, 329
- 3. Habilitació del participi de passat, 330
 - 3.1. Aproximació, 330
 - 3.2. Valor semàntic, vitalitat i extensió, 332
 - 3.3. El sufix *-d+F?*, 333
 - 3.4. Selecció per morfologia o sintaxi, 338
 - 3.4.1. *Selecció per subconjugació en la III conjugació*, 338
 - 3.4.2. *Selecció per intransitivitat*, 340
 - 3.5. Ús: tècnic o col·loquial?, 340
 - 3.6. L'afix augmentatiu *-ar*, 341
 - 3.7. Ús del masculí, 342
 - 3.8. Possibles confusions amb altres recursos, 352
 - 3.8.1. *Casos que en espanyol tenen el sufix -t*, 352
 - 3.8.2. *El mot afegitó*, 353
- 4. Habilitació del participi de present, 353

VI. Substantius amb quasisuffixos, 357

- 1. El quasisufix *-'ci*, 357
- 2. El quasisufix *-ain+F*, 358
- 3. El quasisufix *-in+F*, 359
- 4. El quasisufix *-ell(+F)*, 360
- 5. El quasisufix *-ill*, 362
- 6. El quasisufix *-i+F*, 362
- 7. El quasisufix *-iv*, 364
- 8. El quasisufix *-'i*, 365
- 9. El quasisufix *-'u*, 367
- 10. El quasisufix *i(t)j+F*, 368
- 11. El quasisufix *-ori*, 369
- 12. El quasisufix *-t+F*, 374
- 13. El quasisufix *-el·l+F*, 375
- 14. El quasisufix *-úri+F*, 375
- 15. El quasisufix *-ug* (o *-uc*), 376
- 16. El quasisufix *-en+F*, 378
- 17. El quasisufix *-any*, 378

18. El quasisufix *-erri*, 378
19. El quasisufix *-ass(+F)*, 380
20. El quasisufix *-'eg*, 381
21. El quasisufix *-imoni*, 382
22. El quasisufixos *-eri* i *-iri*, 382
23. El quasisufix *-anc*, 382
24. El quasisufix *-et*, 383
25. El quasisufix *-ol*, 384
26. El quasisufix *-ri*, 384
27. El quasisufix *-òrum*, 384
28. El quasisufix *-'men*, 385
29. El quasisufix *-ull*, 385
30. El quasisufix *-iny*, 386
31. El quasisufix *-es+F*, 386
32. El quasisufix *-ic*, 386
33. El quasisufix *-um*, 387
34. El quasisufix *-e*, 387
35. El quasisufix *-uss+F*, 387
36. El quasisufix *-if+F*, 388
37. El quasisufix *-'it*, 388
38. El quasisufix *-erí+F* (o *-arí+F*), 389
39. El quasisufix *-nd+F*, 389
40. Els quasisufixos *-oi* o *-oll*, 391
41. Altres casos, 395

VII. Altres recursos, 397

1. Recursos de verbs estatus, 397
 - 1.1. Nominalització de verbs estatus, 397
 - 1.2. Verbs d'acció que nominalitzen amb el recurs dels estatus, 400
 - 1.3. Morfologia, 401
 - 1.3.1. *Formes cultes*, 401
 - 1.3.2. *Alternança fonètica entre [t] i [s]*, 402
 - 1.3.3. *Alternança fonètica entre [s] i [sj]*, 402
 - 1.4. Extensions semàntiques, 403
 - 1.4.1. *El valor augmentatiu*, 403
 - 1.4.2. *L'expressió de la capacitat en el llenguatge de la física*, 404

- 2. El sufix doble discontiu *-im/-am*, 404
- 3. Habilitació d'adjectius, 406
 - 3.1. Report de casos, 406
 - 3.2. Ús i motivacions, 407
- 4. Formes llatines de 1a persona, 409
- 5. Habilitació de formes conjugades i composició, 409
 - 5.1. Composició de dos verbs, 409
 - 5.2. Composició per duplicació d'un verb, 411
 - 5.3. Verbs amb complement soldat, 412
 - 5.4. Altres casos, 413
- 6. Substantius abstractes de adjectivals o amb el sufix *-ism*, 413
 - 6.1. Els de adjectivals, 413
 - 6.2. Els derivats amb el sufix *-ism*, 413
- 7. Adoptació d'estrangerismes, 414

VIII. Conclusions, 417

- 1. Introducció, 417
- 2. La sufixació, 417
- 3. La conversió, 420
- 4. L'habilitació gramatical, 421
- 5. Altres recursos, 421
- 6. Condicionants per a la tria, 422
 - 6.1. Regles i restriccions, 422
 - 6.2. Aleatorietat, 423
- 7. Semàntica, 423
 - 7.1. Traslació semàntica, 423
 - 7.2. Especialitzacions semàntiques i d'ús, 424
- 8. Aplicacions pràctiques, 424
 - 8.1. Reflexions sobre el control de la morfologia lèxica, 424
 - 8.2. Reflexions sobre la representació lexicogràfica, 425

Bibliografia, 427